

**Montessori dijete – vodič za roditelje
znatiželjnih i odgovornih ljudskih bića**

ENA STEVOVIĆ

Davies, S. (2022). Montessori dijete – Vodič za roditelje znatiželjnih i odgovornih ljudskih bića. Split: Harfa d.o.o.

Odgojno-obrazovna znanost posljednjih je nekoliko stoljeća pod utjecajem mnogobrojnih pedagoških škola. Pokret alternativnih pedagogija nastao je kao kritički odgovor na tradicionalni odgoj i obrazovanje te njegovu stagnaciju. Jedna od glavnih predstavnica alternativnih pedagoških pristupa bila je Maria Montessori. Doktorica Montessori je, zanimljivo, prvih 40-ak godina svog života zazirala od nastavničke struke te se usmjerila na medicinu, gdje je specijalizirala pedijatriju i psihijatriju. Upravo je kombinacija psihološkog rada s djecom utjecala na osmišljavanje onoga što danas nazivamo *metodom Montessori*. Radeći s djecom s teškoćama u razvoju, doktorica Montessori došla je do zaključka da je djeci s poteškoćama u učenju potrebna pravilna primjena adekvatnih pedagoških metoda, a ne lijekovi. Tijekom rada u Školi za djecu s teškoćama u razvoju osmislila je metode putem kojih su i takva djeca uspijevala ostvariti odgojno-obrazovna postignuća. Navedeno je otvorilo pitanje zašto djeca bez ikakvih razvojnih poteškoća imaju problema sa savladavanjem gradiva i ostvarivanjem školskih postignuća. Kao odgovor iznjedrila je metodu Montessori kakvu danas poznajemo. U Rimu 1907. godine otvara „Casa dei bambini“ – Školu za djecu od 3. do 7. godine života.

Pedagogija Montessori zasniva se na postulatu djeteta kao individualne ličnosti. U središtu pedagogije Montessori nalazi se dijete, koje zajedno s mentorom i okolinom tvori trokut metode Montessori – metode koja se temelji na uspostavljanju sigurne okoline za razvoj punog potencijala svakog djeteta.

Autorica knjige *Montessori dijete* Simone Davis školovana je učiteljica pedagogije Montessori, koja svoja znanja o metodama Montessori, stečena kroz 20 godina rada, primjenjuje i na svojoj djeci i na učenicima, polaznicima škola Montessori. Također, vodi blog posvećen metodama¹ Montessori, gdje upoznaje čitatelje s praktičnim načinima nošenja sa svakodnevnim situacijama u odgoju i obrazovanju, a što posljedično čini i u ovoj inovativnoj knjizi.

Autorica u prologu navodi kako je odgoj djece rane dobi u isto vrijeme i najljepše i najizazovnije životno iskustvo, pritom misleći na činjenicu da su djeca rane dobi (eng. *toddler*) nepredvidljiva i da s njima uvijek moramo biti „jedan korak ispred“ te pokušati primjereno reagirati na njihova i pozitivna i negativna ponašanja. Opisuje metodu Montessori kao pomoć djeci da uče iz prirode.

Ova vizualno i sadržajno bogata knjiga prožeta je obiljem korisnih i praktičnih savjeta za način odgoja² Montessori. Praunuka dr. Marije Montessori za ovu knjigu kaže da je „poticajna, praktična i divna“ te da se „nada da će riječi njezine prabake pronaći svoj put u dom svake obitelji“.

U prvom poglavlju autorica uvodi čitatelja u srž metode Montessori i upoznaje nas s djecom rane dobi (1 – 3 godine), koja tek počinju hodati i pričati, istražuju, nemaju kontrolu nad svojim nagonima, imaju izljeve emocija i sl. Jednostavno, za takvo osebujno ponašanje uobičajene roditeljske metode ponekad nisu dostatne za preoblikovanje određenog oblika ponašanja u vrlo ranoj dobi. Upravo bismo zato trebali znati primijeniti metode Montessori, za koje nam djeca daju savršenu startnu poziciju jer „žive u sadašnjem trenutku, uče bez truda, nevina su, sposobna i autentična“. Važno je, među ostalim, pružiti im dosljednost, postaviti ograničenja, dati im određenu slobodu i omogućiti puno kretanja.

Drugo poglavlje *Uvod u Montessori pedagogiju* uspoređuje tradicionalno obrazovanje s načelima Montessori. Najvažnija je razlika u tome što je u

¹ Blog Simone Davis: <https://www.themontessorinotebook.com/>

² Iako se knjiga naziva vodičem za roditelje, sve opisano može se primijeniti i na obrazovanje, naročito predškolsko i rano osnovnoškolsko. U tom smislu, pojam odgoja djeteta podrazumijeva i pojam obrazovanja djeteta.

tradicionalnom obrazovanju fokus stavljen na odnos odrasle osobe prema djetetu, dok je u obrazovanju Montessori taj odnos uzajaman te se u trokut uključuje i okolina, većinom kao pasivni sudionik. Autorica, koja i sama radi u školi Montessori, naglašava da je ključno pripremiti povoljno okruženje za učenje. Dapače, okolina je u metodi Montessori *pravi* učitelj djeteta.

Treće poglavlje *Montessori aktivnosti za djecu* pojašnjava segmente koji tvore dječje aktivnosti – dijete mora biti fokusirano na jednu vještinu u jednom trenutku, poželjno je koristiti prirodne materijale, svaka aktivnost mora biti strukturirana i potpuna, po mogućnosti ponavljana više puta, ali ipak ostavljena na izbor djetetu. Opisuju se temeljna načela koja je potrebno imati na umu prilikom postavljanja aktivnosti, poput puštanja djeteta da vodi igru, dozvole da se, uz naše modeliranje, igraju koliko sama žele, uz obavezno pospremanje kada je aktivnost gotova. U poglavlju su prikazani primjeri pokretanja aktivnosti, za koje se uvijek predlaže da budu objedinjeni na pladnju ili podmetaču. Aktivnosti Montessori dijele se na 5 osnovnih vrsta – koordinaciju očiju i ruku, glazbu i pokret, praktični život (gdje se navode konkretni primjeri praktičnih kućnih aktivnosti korak po korak, prema uzrastu), umjetnost i rukotvorine te jezik. Sve navedene vrste prati detaljan prikaz primjera aktivnosti, uz posebnu napomenu o važnosti održavanja tih aktivnosti na otvorenom i u prirodi, što je više moguće.

Četvrto poglavlje *Kućno okruženje* pruža konkretne korake o uređenju životnog prostora u skladu s metodama Montessori, prostoriju po prostoriju. Prilikom uređivanja prostora za aktivnosti, potrebno je imati na umu da prostor mora biti ugodan djetetu i prilagođen njegovu uzrastu. Na kraju poglavlja pojašnjene su slike jedne stimulativne austrijske kuće uređene prema stilu Montessori i na razne načine prilagođene djetetu, kroz svaku prostoriju u domu.

Peto poglavlje *Odgovornost za djeteta* podijeljeno je u dva dijela: *Potaknite znatiželju u djetetu* i *Prihvatite dijete zbog onoga što jest*. Autorica daje pet sastojaka za poticanje dječje znatiželje kod kuće – u dijete moramo imati povjerenja, moramo mu stvoriti bogato okruženje za učenje, osigurati adekvatno vrijeme, pružiti sigurnost i poticati čuđenje. Izrazito je važno uključiti dijete u svoj svakodnevni život, iako je važno i slijediti ga u njegovoj znatiželji. Uključivanje praktičnog rada može biti odgovor na postavljeno pitanje

djeteta o nečemu što je lako provjerljivo s osnovnim materijalima. Naša pomoć je tu ako mu zatreba. No, kako istraživanje znatiželje ne bi preraslo u nešto nedozvoljeno, iako ćemo dopustiti sve osjećaje, ne bi trebalo dopustiti sva ponašanja. U tome je ključna povratna informacija – a ne pohvala. Dapače, metoda Montessori zazire od sistema nagrade i kazni. Djetetu bi samo trebalo opisati što vidimo, jednom ili više riječi.

Šesto poglavlje *Razvoj suradnje i odgovornosti u djece* pojašnjava važnost rješavanja eventualnih problema s djetetom na suradnički način, a ne kaznama, prijetnjama i podmićivanjem. Dijeli se u dva dijela: *Razvoj suradnje i Postavljanje granica*. Jedno od važnijih pitanja koje bismo si trebali postaviti prilikom nošenja s izazovima odgoja jest *Kako mogu podržati svoje dijete?*. Važno je da dijete pokušamo staviti u ravnopravni odnos tako da nam ono pomogne u rješavanju situacija koje se događaju te da s njime otvoreno razgovaramo. Kaznama i prijetnjama možemo postići kratkotrajni učinak, no dijete je tada *dobro* samo da bi izbjeglo eventualne negativne posljedice, a ne zato što zaista razumije da nešto jest ili nije neprimjereno ponašanje. Djetetu može pomoći strukturirana uputa, primjerice, pisanje popisa s koracima potrebnim za izvršavanje neke svakodnevne aktivnosti. U tom slučaju će se dogoditi da će dijete preuzeti odgovornost nad rješenjem, naročito ako ga uključimo o izradu i provedbu kontrolnog popisa. Potrebno je upravljati očekivanjima tako da sva očekivanja koja imamo od djeteta prilagodimo njegovoj dobi, da ga ne prekidamo i ne tražimo izvršenje novog zadatka prije nego je riješilo prethodni. Zanimljiv prijedlog autorice jest da, primjerice, ako želimo da se dijete ne penje na stolac, možemo na komadu papira napisati *Nema penjanja i pojasniti djetetu zabranu*. „Ako je poruka zapisana, to joj daje određenu težinu i autoritet“. Autorica posebno detaljno razrađuje jedan od najčešćih problema s djecom rane dobi – ispade. Pojašnjava kako se s njima nositi na jasan i kreativan način. Izričito navodi da ispade ne smijemo ignorirati te da djeci možemo (i trebamo) pomoći da poprave eventualnu štetu, ali ih pritom i usmjeriti da preuzmu odgovornost za svoje ponašanje. Poglavlje završava praktičnim kontrolnim popisom za postavljanje granica.

Sedmo poglavlje *Praksa* dijeli se u tri dijela: *Svakodnevnu njegu, Promjene i Korisne vještine koje naši mališani mogu steći*. Autorica predlaže da se

uspostavi dnevni ritam, s detaljnim hodogramom svakodnevnih aktivnosti. Na taj način dijete već zna što ga sljedeće „čeka“ te puno brže počinje stvarati navike i prestaje pružati otpor svakodnevnim aktivnostima. U poglavlju se posebno pojašnjava aktivnost odijevanja i izlaska iz kuće, obroka, spavanja i pranja zubi. Neke od aktivnosti nužno prolaze kroz određene promjene, poput odlaska na toalet, oprastanja od dude ili nove bebe u životu djeteta i njegovih roditelja te su iz tog razloga pojašnjeni načini na koje možemo olakšati djeci rane dobi takve veće tranzicije. Podnaslov *Dvojezičnost* napominje da je svakako potrebno komunicirati na više jezika s djetetom rane dobi ako nam je cilj da dijete govori i na drugim jezicima. Istraživanja pokazuju da, unatoč nekim mišljenjima, neće doći do zastoja u jezičnom razvoju ako je dijete izloženo više od jednog jezika. Dapače, u toj su dobi djeca najpogodnija za učenje novih jezika.

Osmo poglavlje *Biti odrasla osoba* je izrazito zanimljivo jer na trenutak pažnju usmjerava na drugu stranu kojoj također treba pažnja i njega – na roditelje³. Autorica inzistira na važnosti fizičke (zdrava prehrana, vježbanje), ali i psihičke njege o sebi, pa makar to značilo da ćemo u trenucima potrebe zatražiti i tuđu pomoć oko skrbi djeteta. Roditelji moraju nastaviti učiti i istraživati ne samo teme odgoja već i teme od osobnog interesa te svakako pronaći vrijeme za sebe. Potrebno je uspostaviti rituale koji pomažu u svakodnevnom nošenju s obvezama te kontinuirano vježbati prisutnost u svakom trenutku života (eng. *mindfulness*). Također, kao što očekujemo od djece, i mi sami bismo trebali učiti iz svojih grešaka i najvažnije, ne očekivati da ćemo sve upute uspjeti slijepo slijediti, već je obvezno neprestano vježbanje ovih metoda kako bismo ostvarili pun potencijal djeteta.

Deveto poglavlje *Radite zajedno* odgovara na brojna pitanja koja se logično nameću nakon pročitane knjige. S obzirom na to da djecu ne odgajamo sami, kako da upoznamo druge članove svoje obitelji i prijatelje s metodama Montessori kako bi ih i oni mogli primjenjivati na našem djetetu? S obzirom na to da su metode Montessori usmjerene na djecu, što je s osjećajima odraslih ljudi, roditelja? Što ako naše dijete jednog roditelja voli više?

U posljednjem, desetom poglavlju Što je sljedeće obrađuju se prijelazne faze kretanja u školu i godine koje dolaze, podijeljene kroz četiri faze – od

³ I odgajatelje te nastavnike.

rođenja do 6. godine, od 6. do 12. godine, od 12. do 18. godine i od 18. do 24. godine. Autorica također naglašava da je potrebno što brže i konkretnije izvršiti promjene u obrazovanju, i to učenjem putem osjetila, uzimajući u obzir razvojne faze djeteta prilikom osmišljavanja aktivnosti te prebacivanjem fokusa s nastavnika na učenika, kojemu učenje treba biti usmjereno.

Na kraju knjige nalaze se inspirativne stvarne priče obitelji iz raznih dijelova svijeta koje primjenjuju metode Montessori, potkrijepljene fotografijama i opisima primijenjenih metoda. U *Dodatcima* se nalazi tablica koja može pomoći u oblikovanju namjere onoga što želimo reći djetetu u efektivne i poticajne rečenice koje će dovesti do najboljih rezultata. Nadalje, autorica pruža informacije o dostupnosti određenih proizvoda potrebnih za namještaj i materijale Montessori, uz primjere *do-it-yourself*. Konačno, pojašnjava se unutarne funkcije škola Montessori i način provođenja tipičnog dana u takvoj školi te kako prepoznati pravu školu Montessori od one koja se samo koristi imenom, s obzirom na to da ime Montessori nije zaštićeno autorskim pravima. Taman kada pomislimo da je nakon 247 stranica autorica zaista detaljno prošla sve ključne elemente ove vrlo zahtjevne (prvenstveno vremenski), ali izrazito plodonosne metode, na samom kraju knjige nalazi se tablica s popisom aktivnosti po dobi, uz pojedinačne opise, potrebne materijale i područje razvoja.

Čitatelje ne treba zavarati što se u nazivu knjige krije sintagma *vodič za roditelje* s obzirom na to da se radi o djelu autorice koja je posvetila životni put metodama Montessori, prvo kao učenica, zatim kao učiteljica, a naposljetku i kao roditelj. Tehnike i aktivnosti opisane u ovoj knjizi plod su znanstveno utemeljenog rada i iskustva autorice. Ona kao akcijski istraživač prenosi iskustvo kroz koje proučava i podučava sve elemente metoda Montessori u predškolskom i ranom školskom odgoju djece i učenika. Shodno navedenom, zbog kvalitete i cjelovitosti ovog djela autorica progovara puno široj publici od roditelja djece mlađeg uzrasta. Zbog svoje konkretnosti i temeljitosti knjiga je pogodna za sve one koji se prvi put susreću s metodom Montessori, kao i za sve koji istu primjenjuju dulje vremena, neovisno o tome jesu li roditelji, odgajatelji ili nastavnici u institucijama osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokog obrazovanja. Svaki nastavnik na studiju predškolskog odgoja i pedagogije može prilagoditi ovu knjigu potrebama svojih kolegica, s obzirom na to da ista sadrži

i teorijske i praktične sadržaje. Primjerice, može biti izvrstan, pitak i prikladan materijal za izučavanje alternativnih škola, školske pedagogije, poučavanje djece mlađeg uzrasta, metodike rada učitelja razredne nastave i slično.

Zaista je bio užitak zamišljati korištenje svih ovih aktivnosti u vlastitom životu, naučiti puno novih informacija, utvrditi neke postojeće i proširiti vidike. Zabrinutost tradicionalnim pristupom obrazovanju nakon čitanja ove knjige se, nažalost, može samo pojačati. Primjere koji se obrađuju kroz poglavlja moguće je primijeniti na gotovo svim uzrastima djece, samo je pitanje jesmo li konačno spremni napraviti taj iskorak koji je dr. Montessori prepoznala prije gotovo 120 godina. Simone Davis je ovom kreativnom, inovativnom i inspirativnom knjigom svakako uspjela ono što je praunuka dr. Marije Montessori i željela – da riječi njezine prabake pronađu put u dom svake obitelji, ali i izvan njezinih granica.